

Перепелкін І. О.

ORCID: 0009-0002-0851-9301

студент за спеціальністю «Євразійські дослідження»

Ягеллонський університет

м. Краків, Польща

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА РЕАБІЛІТАЦІЇ ЖЕРТВ ПОЛІТИЧНИХ РЕПРЕСІЙ У КАЗАХСТАНІ

Ключові слова: Казахстан, репресії, реабілітація.

Постановою Президії Верховної Ради Казахської РСР від 14 листопада 1991 року була створена Комісія з вивчення та оцінки трьох постанов КазЦВК і РНК КАССР про конфіскацію байських господарств, про кримінальну відповідальність за протидію конфіскації, про зміцнення соціалістичної перебудови сільського господарства та боротьбу з куркулями і байством. За словами Сабира Касимова, ця комісія дала об'єктивну оцінку масових політичних репресій. Однак архіви закрилися, і робота комісії не була повністю завершена [1]. До 1993 року органами прокуратури було реабілітовано 75 тисяч осіб. Після виходу у світ Закону Республіки Казахстан “Про реабілітацію жертв масових політичних репресій” від 14 квітня 1993 року розпочався новий етап процесу реабілітації невинно засуджених. Постановою Верховної Ради Республіки Казахстан від 14 квітня 1993 р. була створена спеціальна Міжвідомча комісія “з розсекречування законодавчих актів, рішень урядових, партійних та інших органів, а також відомчих актів, які слугували підставою для застосування масових репресій, посягань на права людини”. Така робота проводилася міжвідомчою комісією з 19 липня 1993 року до 9 січня 2006 року. У 1993 році була створена Комісія з реабілітації жертв політичних репресій, яка контролювала роботу з реабілітації та захисту прав репресованих. 29 квітня 2009 року був ухвалений Закон РК “Про внесення змін і доповнень до деяких законодавчих актів Республіки Казахстан з питань їхнього приведення у відповідність до норм Конституції Республіки”. Із Закону “Про реабілітацію жертв масових політичних репресій” була виключена стаття 28, на підставі якої працювала комісія, її діяльність припинилася [2, с. 213]. 9 квітня 2021 року заступник Прем'єр-міністра РК Єрала Тугжанов під час брифінгу на майданчику Служби центральних комунікацій при Президенті РК повідомив про хід роботи Державної комісії, створеної за Указом Президента РК Касим-Жомарта Токаєва. Були

відкриті архіви для дослідників з метою розробки пропозицій щодо увічнення пам'яті жертв політичних репресій, які загинули в боротьбі за свободу і незалежність. З метою забезпечення діяльності Державної комісії була розроблена спеціальна наукова програма “Процес масових політичних репресій та реабілітації в Казахстані у 20–50-ті роки ХХ століття: формування єдиної бази даних”. А також створено 11 робочих груп, регіональних комісій і відкрито спеціальний Проектний офіс [4]. 18 січня 2023 року Державний радник Республіки Казахстан Єрлан Карін провів чергове засідання Державної комісії з повної реабілітації жертв політичних репресій. На цьому заході відбулася презентація 31 тому збірника матеріалів і документів, де містяться нові архівні документи і матеріали, пов'язані з історією сталінських політичних репресій. Було заявлено, що 311 тисяч осіб були реабілітовані за 2022 рік [3].

Література:

1 Сулейменов А. Увековечить в памяти народа. Портал: QAZAQSTAN TARIHY. URL: <https://e-history.kz/ru/news/show/33362> (дата звернення: 25.05.2025).

2. Елеуханова С. В. Қазақстандағы қуғын-сүргінге ұшырағандардың жағдайы. Оңалту және есте сақтау. Бұрынғы КСРО елдеріндегі кеңестік саяси қуғын-сүргін құрбандарына деген көзқарас. Астана : Мемориал, 2016. 479 с.

3. Ерлан Қарин саяси қуғын-сүргін құрбандарын толық ақтау жөніндегі мемлекеттік комиссияның кезекті отырысын өткізді. URL: <https://akorda.kz/kz/erlan-karin-sayasi-kugyn-surgin-kurbandaryn-tolyk-aktauzhonindegi-memleketitik-komissiyany-kezekti-otyrysyn-otkizdi-1801310> (дата звернення: 25.05.2025).

4. Тоғжанов Е. Саяси қуғын-сүргін құрбандарын анықтау және ақтау – халқымыздың алдында тұрған басты міндет. URL: <https://ortcom.kz/kk/novosti/1617964011> (дата звернення: 25.05.2025).